

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Henkilöliikenne ja maakuntaudistus Itä-Suomessa Pohjois-Savossa

Paikallisliikennepäivät 21.- 22.9.2017 / Lappeenranta

Airi Muhonen / Henriika Weiste

21.9.2017

Esityksen sisältö

- Julkisen liikenteen toimijat Itä-Suomessa
- Maakuntaudistuksen valmisteluprosessi
- Nykytila / resurssit / tehtävät
- Näkökulmia Itä-Suomen toimivaltakysymyksiin
- Tulevat muutokset ja ratkaistavat asiat
- Uudet palvelut

Julkisen henkilöliikenteen toimijoita Itä-Suomessa

Avoin joukkoliikenne	Koulutoimen kuljetukset, 2. asteen opiskelijoiden matkat	Sosiaalitoimen kuljetukset	Sairaanhoidon kuljetukset	Muut toimijat
Toimivaltaiset viranomaiset (5): Pohjois-Savon ELY-keskus Kuopion kaupunki Joensuun kaupunki Mikkelin kaupunki Savonlinnan kaupunki Muut kunnat	43 kuntaa KELA (jotkut oppilaitokset)	Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä Siun sote Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä Essote Itä-Savon sairaanhoitopiiri Kuntien perusturvan ja terveydenhuollon palvelut Kuopion MYK Pohjois-Karjalan MYK, Mikkelin kyytineuvo	Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri Itä-Savon sairaanhoitopiiri Pohjois-Karjalan sairaanhoidon ja sotepalveluiden kuntayhtymä Siun Sote Etelä-Savon sairaanhoitopiiri KELA	Liikennevirasto Trafi LMJ Oy Liikenteenharjoittajat: VR, bussiytykset, taksitytykset, muut Oheistalveluiden tuottajat Matkahuolto

Lisäksi liikennejärjestelmätasolla maakuntaliitot: Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala

Uudistuksen valmistelu

■ Tavoitteet

- Kuvataan ja arvioidaan vaihtoehtoisia toimintamalleja joukkoliikenteen järjestämiseen Itä-Suomessa sekä henkilöliikennepalveluiden järjestämiseen Pohjois-Savossa

■ Valmistelutyöryhmän kokoonpano

- Pohjois-Savon ELY-keskus
- Pohjois-Savon liitto
- Etelä-Savon maakuntaliitto
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Kuopion kaupunki
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
- KELA
- WayStep Consulting Oy

Prosessin eteneminen

1

Nykytilan ja muutoksen ymmärtäminen

2

Julkisen henkilöliikenteen tehtävien tunnistaminen

3

Toimivaltavaihtoehtojen muodostaminen ja arviointi

4

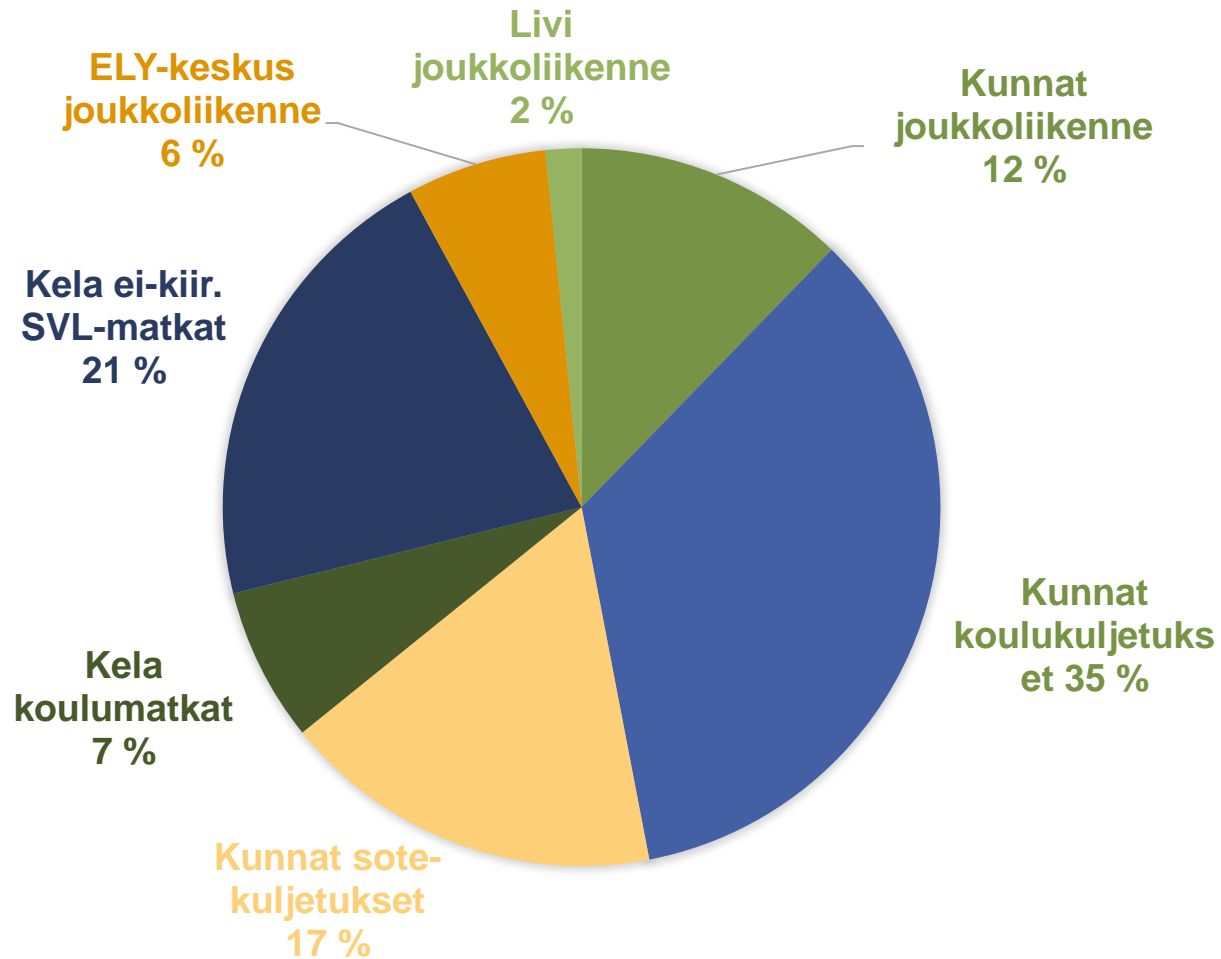
Liikenteen järjestämistavan suunnittelu

5

Yhteistyöta pa henkilökuljetuksissa, etenemispolku

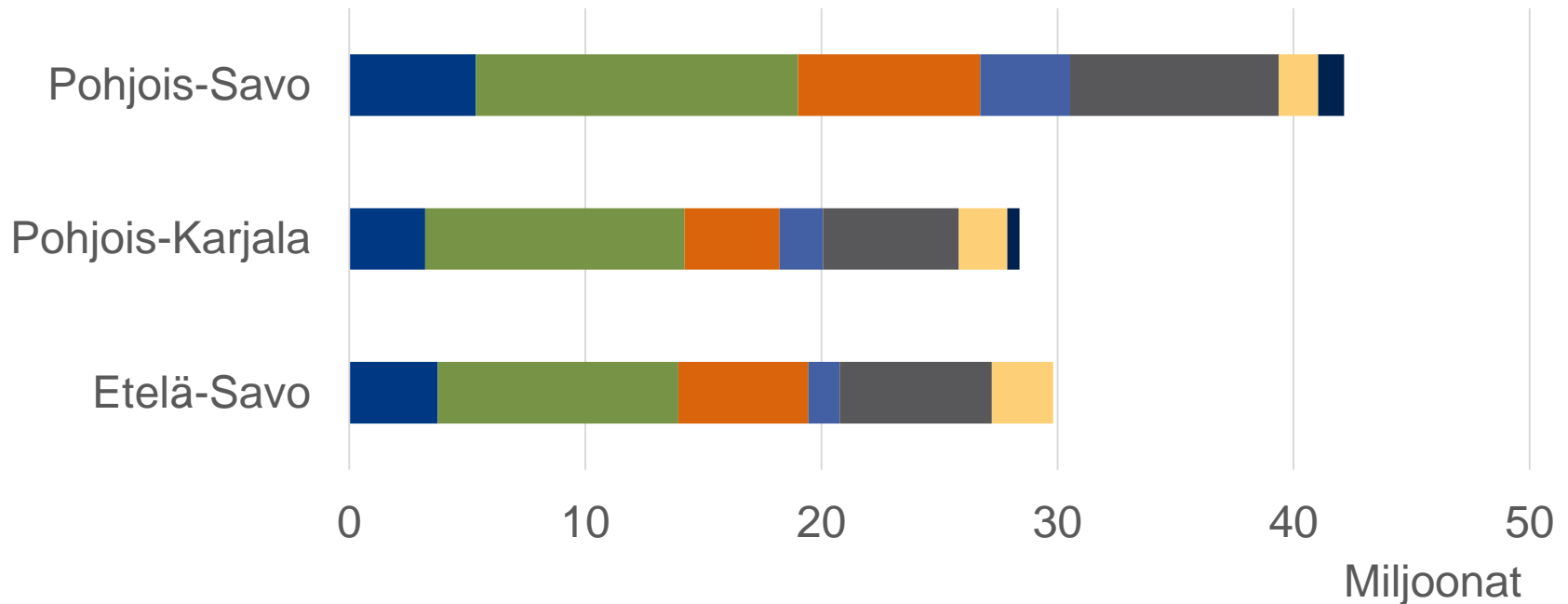
ITÄ-SUOMEN JULKISEN HENKILÖLIIKENTEEEN RAHOITUS, YHT. 100 M€ V. 2016

Huom! KELA:n SVL-matkoissa otettu huomioon vain ei-kiireelliset matkat (ei sisällä ambulanssi, helikopteri tai lentokonematkoja)

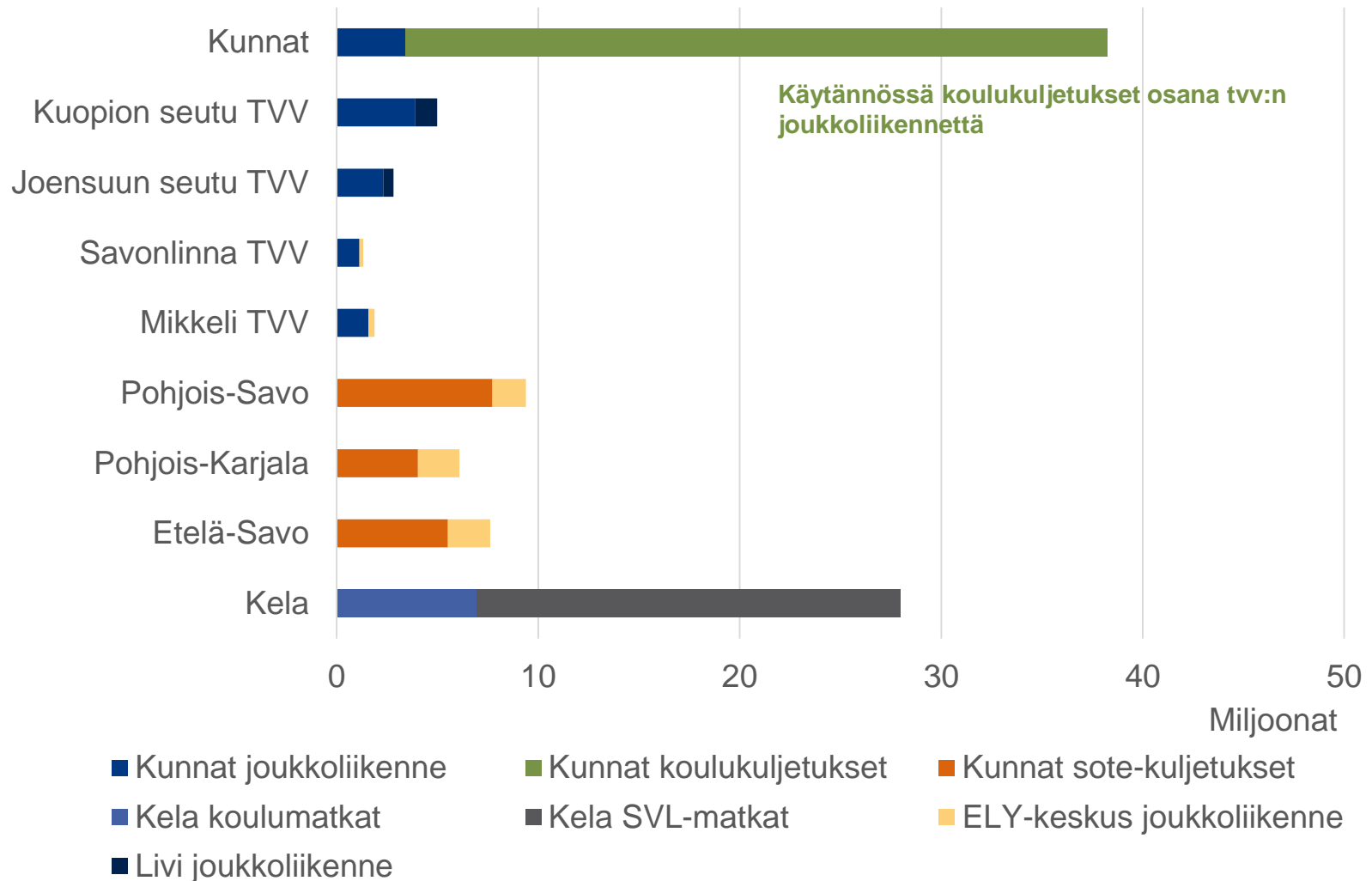
Julkisen henkilöliikenteen rahoitus maakunnittain kohdistettuna v. 2016

- Kunnat joukkoliikenne
- Kunnat koulukuljetukset
- Kunnat sote-kuljetukset
- Kela koulumatkat
- Kela SVL-matkat
- ELY-keskus joukkoliikenne
- Livi joukkoliikenne

Rahoitus v. 2016 tasossa rahoittajatahoittain, jos ELYn rahoitus jaetaan maakunnille, maakuntaudistuksen mukainen jako

ELY-keskuksen joukkoliikennetehtävät

- Pohjois-Savon ELY-keskus on joukkoliikennelain (869/2009) mukainen toimivaltainen viranomaisen kolmen maakunnan alueella (Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Etelä-Savo) pois lukien toimivaltaisten kaupunkien alueet (Joensuu, Kuopio, Mikkeli ja Savonlinna).
- ELY vastaa toimivalta-alueellaan joukkoliikenteen hankinnoista, valtionavustuksista ja kehittämishankkeista. Henkilöresurssit: Kuopio 5,5 htv, Joensuu 1 htv, Mikkeli 0,5 htv.
- ELY-keskukset huolehtivat osaltaan joukkoliikennepalveluiden saatavuudesta ja luovat edellytykset joukkoliikenteen toimivuudelle ja sujuvuudelle.
- ELY-keskukset määrittelevät joukkoliikenteen tavoitteellisen palvelutason yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa, hankkivat liikennepalveluja ja myöntävät reitti- ja kutsujoukkoliikennelupia.
- ELY-keskukset hoitavat joukkoliikenteen valtionavustuksiin liittyviä tehtäviä.
- Walthi-lippu- ja maksujärjestelmään liittyvät tehtävät.
- Joukkoliikenteen tarpeet otetaan huomioon liikennejärjestelmän suunnittelussa.
- Joukkoliikenteen palvelujen kehittämisen lisäksi tavoitteena on pysäkkien varustelun parantaminen ja teiden talvihoidon kehittäminen joukkoliikenteen tarpeet huomioiden sekä matkaketjujen toimivuuden edistäminen parantamalla liityntäpysäköintiä ja yhteyksiä pysäkeille.

Pohjois-Savon ELY-keskuksen hankkima sopimusliikenne

- 18 % (sopimusliikenteen ajokilometreistä) maakuntarajat ylittävää liikennettä
  - 76 % liikennettä, joka alkaa tai päättyy kaupunkiseudun toimivaltaisen viranomaisen alueelle
    - järjestäminen vaatii vähintään kahden viranomaisen yhteistyötä
  - 13 % yksinomaan Pohjois-Savossa ELY-keskuksen alueella ajettavaa liikennettä
  - 4 % yksinomaan Pohjois-Karjalassa ELY-keskuksen alueella ajettavaa liikennettä
  - 1 % yksinomaan Etelä-Savossa ELY-keskuksen alueella ajettavaa liikennettä.
- Jos paljon pieniä viranomaisia, tarvitaan erittäin paljon yhteistyösopimuksia ja joka tapauksessa yhteisiä hankintoja.

Maakunnan henkilöliikennetehtäviä

1. Joukkoliikenteen toimivaltainen viranomainen

- Palvelutason suunnittelu ja toteuttaminen (hankinta)
- Liikennepalveluiden suunnittelu
- Järjestämistapapäätös
- Lausuntojen antaminen
- Liikennöitsijäyhteistyö
- Viranomaisyhteistyö
- Liikennetietojärjestelmät

2. Sote-kuljetukset

- Kuljetusoikeuksia myöntävien koordinointi ja ohjaus
- Kuljetuspalveluiden kehittäminen (esim. palveluliikenne)
- Joukkoliikenteestä tiedottaminen soten hlökunnalle ja asiakkaille

3. Kuntayhteistyö

- Kuntayhteistyö, henkilöliikennetyöryhmät
- Koulukuljetusten koordinointi
- Palvelutaso
- Yhteishankinnat
- Maankäytön yhteistyö

4. Järjestäjän tehtävät

- Tarjottavan palvelutason kriteerien määrittely
- Henkilökuljetusten kuljetustuotannon tilaaminen
- Suunnitteluttaminen

5. Liikennejärjestelmätyö

- Joukkoliikenteen tavoitteiden määrittely maakuntastrategiassa
- Joukkoliikenteen kehittäminen
- Palvelutason määrittely
- Infran kehittäminen ja kunnossapito
- Matkaketjujen ja solmupaikkojen kehittäminen
- Maankäytön yhteistyö kuntien kanssa

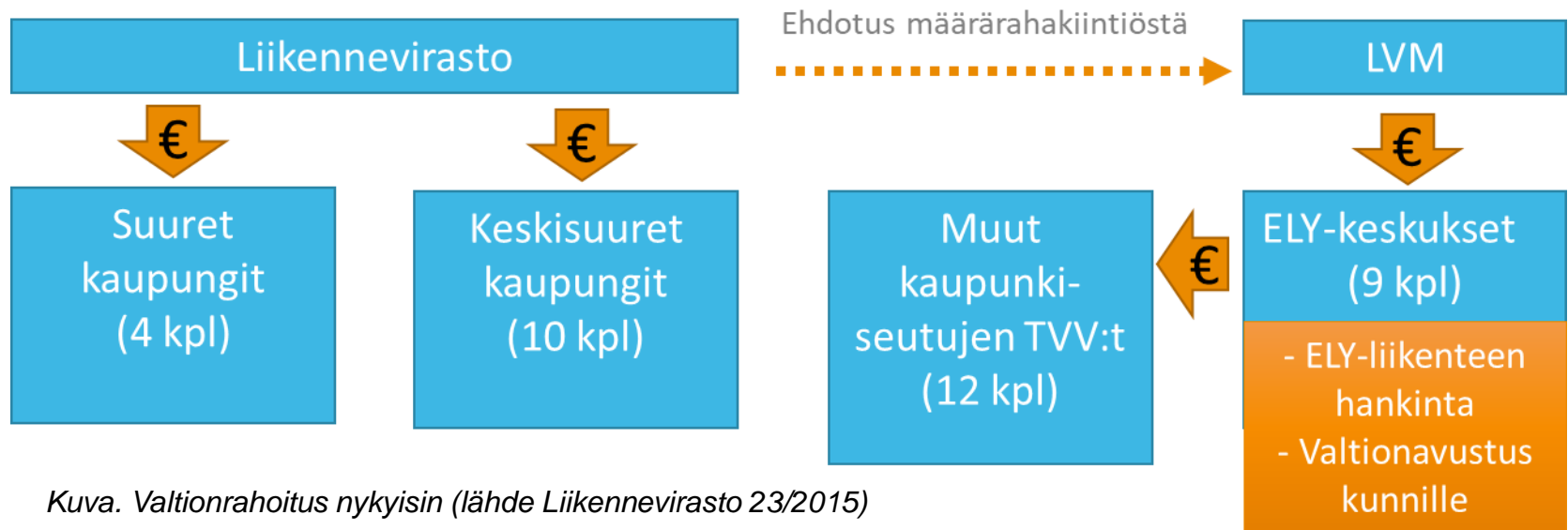
6. Edunvalvonta

- Joukkoliikenteen edistäminen kunnissa, maakunnassa ja valtakunnallisesti
- Hankerahoitukset yms.

7. Jatkossa mahdollisesti sairausvakuutuslain korvauspiiriin kuuluviin kuljetuksiin ja raideliikenteeseen liittyviä tehtäviä

Muutoksia joukkoliikenteen valtionrahoituksessa

Kuva. Valtionrahoitus nykyisin (lähde Liikennevirasto 23/2015)

Jatkossa

- Liikennevirasto myöntää edelleen valtionavun Kuopion ja Joensuun seuduille.
- Maakunnat päättävät yleiskatteellisen rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta ja myöntää valtionavustukset pienille toimivaltaisille kaupungeille (Mikkeli ja Savonlinna) sekä muille kunnille
- Maakunnat hankkivat joukkoliikennepalveluita yhdessä kuntien kanssa

Muutoksia joukkoliikenne- ja henkilökuljetustehtävissä

- Lähtökohtaisesti ei muutoksia joukkoliikenteen toimivaltaisissa viranomaisissa. ELY-keskuksen tehtävät siirtyvät maakunnille. Tehtävissä ei merkittäviä muutoksia, mutta maakuntalaissa julkisen liikenteen järjestäminen on vapaaehtoinen tehtävä.
- Julkinen liikenne kirjataan maakuntastrategiaan, keskeinen johtamisen työkalu. Maakunta päättää yleiskatteellisen rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta.
- Laki liikennepalveluista tuo uusia tehtäviä mm. tiedon ja rajapintojen avaamis- ja toimitusvelvollisuuksia.
- Liikenteen markkinat muuttuvat.
- Maakunnassa joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävät ja osaamistarpeet liittyvät entistä enemmän ihmisten kokonaisvaltaiseen liikkumismahdollisuuksien turvaamiseen.
- Liikennepalvelulain taksisääntelymuutokset edellyttävät merkittäviä muutoksia kuljetuspalveluiden hankintaan
  - haja-asutusalueen palvelutason ylläpito saattaa edellyttää yhteiskunnan erityistoimia
  - hinnoittelumetodit, kuljetuspalvelutuotannon laadunhallinta (kuljettajat ja kuljetuskalusto)
- Valinnanvapaus ja henkilökohtainen budjetti saattaisivat aiheuttaa henkilökuljetusten kuljetustuotantoon muutoksia ja joka tapauksessa tilastointiin ja henkilökohtaisten tietojen ylläpitoon liittyviä järjestelmämuutoksia.

Valmistelun haasteita

- Valmistelua on tehty tähän mennessä pääosin tunnepohjalta, tehtäviä ja niiden vaatimaa työmäärää/osaamista ei olla vielä selvitetty
- Itä-Suomessa joudutaan vielä useita vuosia hankkimaan nykyisenkaltainen joukkoliikennetarjonta.
  - Rajun karsinnan seurauksena ELY-keskus hankkii vain välttämätöntä, mm. opiskelijoita palvelevaa liikennettä.
- Liikkumistarpeet vahvasti maakuntien välisiä, mm. Varkaus-Joensuu – liikennettä ja Savonlinna-Joensuun liikennettä on tarpeen kehittää.
- Liikenteen osaamista on rajoitetusti – sotessa ei ole liikenteen asiantuntijoita. Nykyiset osaajat on säilytettävä.
- Joukkoliikenteen ja koulukuljetusten yhteenkytkentää ei voi heikentää. Joukkoliikenteen ja sosiaalitoimen kuljetusten yhteenkytkentää on lisäksi tarpeen vahvistaa.

Julkisen henkilöliikenteen järjestämisessä ratkaistavia asioita – joukkoliikenteen toimivalta

- Joukkoliikenteen toimivalta-alueita kannattaa pohtia liikennepalveluiden näkökulmasta
- Toimivaltaisten viranomaisten lukumäärää ei kannata Itä-Suomessa kasvattaa. Tehtävien keskittämisestä saadaan synergiaa (mm. liikennehankinnat, lippu- ja maksujärjestelmät, sopimukset jne.)
- Tehtäviä voidaan jakaa tai hoitaa keskitetysti erilaisin sopimuksin myös toimivalta-alueista huolimatta

Toimivaltaisten viranomaisten määrä Itä-Suomessa kasvaa?

Viranhaltijoiden näkemyksiä oman toimivalta-alueensa tulevaisuudesta

Kuopio

- a) Nykymalli
- b) Toimivalta-alueen supistaminen tiiviille kaupunkialueelle

Joensuu

- a) Nykymalli
- b) Toimivalta-alueen laajentaminen (hieman)

Savonlinna

- a) Nykymalli
- b) Toimivalta-alueen laajentaminen

Mikkeli

- a) Nykymalli
- b) Toimivalta-alueen laajentaminen koko tai osa maakuntaan

Pohjois-Savo

- a) Toimivaltainen omalla alueellaan
- b) Toimivaltainen laajemmalla alueella

Pohjois-Karjala

- a) Toimivaltainen omalla alueellaan
- b) Luovuttaisiko tv:n Jns:lle myöhemmin?

Etelä-Savo

- a) Ei toimivaltaa (kahden kaupungin malli)
- b) Yhteistyö Pohjois-Savon kanssa

Tarkasteluvaihtoehtojen hahmottelua

Maakuntamalli (4+3)

- Kussakin maakunnassa 2(3) viranomaista
- Selkeä päätöksenteon kannalta
- Hyvä maakunnallista MYK-toimintaa ajatellen
- Maakunnissa haastava sopimus- ja hankintamenettely, kun kaikki liikenne olisi useamman viranomaisen yhteistä
- Tehoton resurssien käyttö, jos viranomaiset liian pieniä?

Nykymalli (4+1)

- Kaupunkiseuduilla ei muutoksia
- Kolmen maakunnan yhteinen joukkoliikenneviranomainen
- Tehokas joukkoliikenteen suunnittelu- ja hankinta,
- Varmistetaan riittävä osaaminen
- Riittävän vahva viranomainen Itä-Suomen edunvalvontaa ja ylimaakunnallisia yhteyksiä ajatellen
- Päätöksenteon haasteet?

Kaupunki/ maaseutumalli

- Kaupungit keskittyisivät massajoukkoliikenteeseen
- Muualla maaseutujoukkoliikenne ja henkilökuljetukset tehokkaana joustavana palveluna
- Osaamisen ja liikenteen kehittämisen näkökulmasta perusteltu jako
- Toimivalta-alueen rajausmahdollisuudet lainsäädännössä?

Julkisen henkilöliikenteen järjestämisessä ratkaistavia asioita – henkilökuljetusten järjestämistapa

- Joukkoliikenteen ja sote-kuljetusten keskittäminen samaan organisaation tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden tehostaa henkilöliikennettä. Samalla yhteenkytkentä koulukuljetuksiin tulee säilyttää.
- Tavoitteena on avata julkisesti tuetut kuljetukset kaikkien käyttöön. Tämä on iso muutos paitsi henkilökuljetusten, myös joukkoliikenteen näkökulmasta.
- Uudistaminen edellyttää pelisääntöjen laatimista ja suunnittelun ja ohjauksen keskittämistä sekä järjestelmäkehitystä.
- On ratkaistava julkisen vallan rooli henkilökuljetusten järjestämisessä
  - Kuhunkin maakuntaan tarvitaan koko maakunnan kattava matkojenyhdistelykeskus. Voidaan toteuttaa omana työnä tai hankkia ulkopuolelta (kaupunki, toinen maakunta tai yksityinen palveluntuottaja). MYK:lla tulee olla tulostavoitteet.
  - Kaikki kuljetukset voidaan kilpailuttaa ja kaikkia matkoja ohjata matkojenyhdistelykeskusten kautta joukkoliikenteeseen ja MYK:n kilpailuttamaan liikenteeseen.
  - Onko todellinen mahdollisuus myös vetäytyä ja luottaa että markkinat hoitavat riittäviä kuljetuspalveluja jolloin julkisen vallan tehtäväksi jää matkojen korvaaminen.

Joukkoliikenteen ja sote-kuljetusten yhteistyö

- Yhteistyölle tarjoutuu uusia mahdollisuuksia maakuntaudistuksen myötä. Nämä mahdollisuudet kannattaa hyödyntää.
  - Soten kuljetuspäätöksiä tekevien ja muuten asiakasrajapinnassa työskentelevien merkitys henkilökuljetusten tehokkuudessa on keskeinen.
  - Tarvitaan liikennejärjestelmäosaamista, jotta pystytään tarjoamaan monipuolisempia liikkumisen ratkaisuja asiakkailleen.
  - Soten asiakasrajapinnasta on saatava tietoa liikenteen suunnitteluun ja myös yksityisille palveluntarjoajille, jotta saadaan monipuolisempia, soten asiakkaita tehokkaasti palvelevia liikkumisen ratkaisuja.
- Kaksisuuntaista yhteistyötä.

Ehdotus etenemisestä

1. Nykytilanteen kuvaus

Toimijat, tarpeet ja palvelut
Joukkoliikenne Itä-Suomessa, muu henkilöliikenne Pohjois-Savossa

2. Tavoitteiden määrittely

Eri osapuolten näkemykset tavoitetilasta

3. Joukkoliikenteen toimivalta-alueet

mahdolliset vaihtoehdot Itä-Suomessa

hyötyjen ja haittojen arvioiminen, arviointi suhteessa tavoitteisiin

4. Henkilöliikenteen palveluiden tehostaminen

Tehostamismahdollisuudet Pohjois-Savossa

Yhteistyötavat Pohjois-Savossa

5. Toimenpiteet ja etenemispolku

Kehittämissuunnitelmat

Etenemisjärjestys

6. Suositus ja jatkotoimet

Suositus ja perustelut
Mahdolliset jatkoselvitystarpeet

Parempaa palvelua asiakkaille

Yhdistetyt kuljetukset

Mobiilit palvelut

Uusi teknologia

”Liikkumistarpeiden tyydyttämiseen on realistisia vaihtoehtoja” (Itä-Suomen liikennestrategia 2015)

Esim. Savonlinnan liikuttaja –sovellus ja uudet liikkumispalvelut

Näitä on tehty

Mobiilisovellus

- Bussiaikataulut ja reittihaut
- Navigointi: kävely, pyöräily, autoilu
- Paikalliset kohteet ja palvelut
- Liikuntareitit, terveyshyödyt

Mukana Savonlinna, Sito Oy, Appmil, ELY

Saatavissa: Google Play ja Appstore

Mobiililippu paikallis- ja palveluliikenteessä (PALI 1 ja PALI2), kutsutakseissa sekä Kerimäki-Savonlinna linjalla (BusPay)

Kaupungin taajama-alueella kiinteähintainen taksi (6e) arkisin klo 18–21

Näin se näkyy ihmisille

